

Bir Sünnet Türü ile İlgili Hadislerin Günümüz Şartlarında Değerlendirilmesi

Şemsettin KIRIŞ*

“Circumcision of the Woman:
A Contemporary Experiment
of Understanding in the Con-
text of Narrations”

Abstract: Female circumcision is seen extensively on the African continent as well as in other parts of the world. This practice has sociological, psychological, religious and anthropological aspects. This practice is experienced in certain groups of Jews and Christians, Muslims and local tribes. Religious traditions that continue this practice may have historically been met in a common tradition. The scientific determination of such a situation may be possible through multidisciplinary studies involving theologians and anthropologists. Hadiths gives important information and ideas about what kind of female circumcision is applied in the time of the Prophet. Female circumcision was gradually banned by international organizations because of the studies carried out since 1975. Although the World Health Organization described the first four types of female circumcision, they put them on a pan and banned them. The lack of legal infrastructure did not prevent the religious and anthropological investigation of the issue and increased the work. In addition, academic studies have begun criticizing the ban on female circumcision and international attitude. There is also the claim that circumcision among women in Islam goes through other cultures. In this article, the claim that female circumcision is not legitimate will be discussed.

Citation: Şemsettin KIRIŞ, “Bir Sünnet Türü ile İlgili Hadislerin Günümüz Şartlarında Değerlendirilmesi” (in Turkish), *Hadis Tetkikleri Dergisi (HTD)*, XVIII/1, 2020, pp. 7-26.

Keywords: Female circumcision, hadith, folk culture, public health, legitimacy.

I. Giriş

Kadın sünneti ülkemizde kamuoyunun yakından tanıdığı bir konu değildir. 1950’li yıllardan itibaren Afrika kıtasında ve özellikle Mısır ve Sudan’da hararetli tartışmalara neden olmuş bir konudur. Kadın sünneti ile ilgili son elli yılda yazılmış makale ve risâlelerin kaynağı da bu iki ülkedir. Yapılan çalışmalarda konunun fikhî boyutunun yanında ayak sesleri çok önceden hissedilen ve adeta ‘geliyorum’ diyen ‘yasaklanma süreci’nde, Müslümanların nasıl bir tutum ve tavır sergilemeleriyle alakalı tartışmalar yer almıştır. Ülkemizde yapılan kadın sünneti ile ilgili çalışmalarda da İslâm dininde sadece erkeklerin

* Doç. Dr., Kastamonu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Hadis, semsikiris@hotmail.com
ORCID: 0000-0002-1226-9811 Giriş: 12.12.2019 Yayın: 30.06.2020

sünnetinin meşru olduğu, kadınların sünnetinin meşru olmadığı iddiası bulunmaktadır. Muhammed Selim el-Avvâ, bu konuda şöyle söylemiştir: “Kadın sünnetinin meşruiyeti için sahîh sünnetin delil olmayacağı ortaya çıkmıştır.”¹ Soyer’e göre de “İslâm fihî sadece hitân adı ile bilinen ve erkek çocukları ile ilgili sünneti meşru saymaktadır.”² Bu iddianın doğruluğunun test edilmesi, ilgili hadislerin incelenmesinin yanı sıra konu ile ilgili diğer akademik çalışmaların da değerlendirilmesine bağlıdır. Türkiye kamuoyu kadın sünnetini daha ziyade 2009 yılında gösterime giren Çöl Çiçeği filmi ile tanımıştır.³ İç karartıcı görüntüler ve uç örneklerle kamuoyuna gelen bu konuya işin hakikatinin gerçekte ne olduğu hep merak konusu olmuştur. Bu konuda yapılacak akademik çalışmaların artması, konunun daha iyi anlaşılmasına katkı sağlayacaktır.

‘Hitâne/ الحِثَانَةُ’ fiili (حَتَنَ الْوَلَدَ يَحْتِنُهُ وَيَحْتِنُهُ), sünnet derisini kesmek anlamına gelmektedir.⁴ ‘الحِثَانُ’ erkeğin ve kadının sünnet yerine denilmektedir. ‘الْحَتْنُ’ ya da ‘الْحَتْنُ’ enişte ve damat gibi evlilik yoluyla akraba olunan erkeklere denilmektedir. ‘الْحُوتَةُ’, evlilik akrabalığı kurmak, musâheret anlamına gelmektedir. Sünnet, erkek tenasül uzvunun ucundaki deriyi (عُلْفَةٌ) kesip atmaktan ibaret ameliyedir. Erkek sünneti penisin üstünü örten derinin kesilmesidir. Kadının sünneti ise idrarın çıktığı yerin üst kısmında horozibîğine benzeyen çıkıntının üstündeki derinin kesilmesidir.⁵

Filipinler, Yukarı Amazon kabileleri ve Avustralya’da Arunta kabilesinde kadın sünnetinin uygulandığı ifade edilmektedir.⁶ Günümüzde Afrika’da 26 ülkede, 80 ile 110 milyon arası kadın sünnet olmaktadır. Bu ülkelerin başında Sudan ve Somali gelmektedir. Buralarda sünnet olma kızlarda %97’lere ulaşmaktadır.⁷ Etiyopya’da yaşayan Falaşa Yahudileri arasında erkeklerin yanı sıra kızların da sünnet olduğu bilinmektedir.⁸ Mısır’daki Kıptiler, Etiyopya, Eritre’deki Hıristiyanlar erkek çocuklarını sünnet etmektedirler.⁹ Çad’da yaşayan ve kendilerine Sara adı verilen Hıristiyan azınlık gurupta da kadın sünneti

¹ Muhammed Lutfi es-Sabbâğ, *el-Hukmü’ş-ser’ıyyü fi hitânî’z-zükûri ve’l-inâs*, Kâhire: Mu-nazzamatü’s-sıhhati’l-âlemiyye/Dünya Sağlık Örgütü 1995, 31.

² bkz. Senem Soyer, “Kadın Sünneti: Kültürel Dayanakları ve Yol Açtığı Sorunlar”, *EKEV Akademi Dergisi*, 18/60 (2014): 411.

³ bkz. Duru Şahyar Akdemir, “İnsan Hakları İhlali Olarak Kadın Sünneti”, *Ulakbilge*, 5/13 (2017): 1049.

⁴ Ebû’t-Tâhir Meccüddîn Muhammed b. Ya’kûb b. Muhammed el-Firûzâbâdi, *Kâmûsu’l-muhît*, nşr. Muhammed Nu’aym el-Arkaşûsi, Beyrut: Müessesetu’r-Risâle li’t-Tıbbâ’ati ve’n-Neşr ve’t-Tevzî 2005, 1193.

⁵ Üsâme Süleyman, *el-Hitân Şerî’atu’r-rahmân*, Kâhire: Mektebetu Selsebil 2003, 4.

⁶ bkz. Soyer, “Kadın Sünneti: Kültürel Dayanakları ve Yol Açtığı Sorunlar”, 404.

⁷ Aynur Eryiğit Bader, “Sünnet Olma ve Kadın Sünneti”, *Eskiye*, 37 (2018): 84.

⁸ bkz. Eryiğit Bader, “Sünnet Olma ve Kadın Sünneti”, 89.

⁹ bkz. Eryiğit Bader, “Sünnet Olma ve Kadın Sünneti”, 92.

bilinmekte ve uygulanmaktadır.¹⁰ Etyopya Ortadoks kilisesi, sünnet olmamış kadını temiz olarak kabul etmez. Sünnet olmamış kadının kiliseye girişini de kabul etmez.¹¹

Kur'an'da Hz. İbrahim'in bir takım imtihanlardan geçirildiğinden bahs edilir.¹² İbn Kayyim el-Cevziyye'ye (v. 751/1350) göre bu imtihanlardan biri sünnet olmaktır.¹³ İbrahim seksen yaşında kuddûm ile sünnet olmuştur.¹⁴ İbn Hacer bu konuda şunu söyler: İbrahim ancak Allah'dan aldığı bir emir ile ilerlemiş yaşına rağmen bu fiili yapmıştır.¹⁵ Bu âyetin tefsirinde İbn Abbâs şöyle söylemiştir. İbrahim aleyhisselâm'ın imtihanı on şeydedir. Beşi başta beşi vücuttadır. Başta olanlar, bıyıkları kısaltmak, ağza su vermek, buruna su vermek, misvak kullanmak ve saçlarını ikiye ayırmaktır. Vücuttaki beş şey, tırnak kesmek, etek tıraşı yapmak, koltuk altı traşı yapmak, büyük abdest bozduğu yeri yıkamak, küçük abdest bozduğu yeri yıkamaktır.¹⁶

Hadislerde 'sünnetin kralı' diye bir tabir geçmektedir. Bizans kralı Herakleios astrolojik gözlemlerinden çıkardığı gnostik bir işaretle sünnetin kralının zuhur ettiği sonucuna varmıştır. Önce Yahudilerin sünnetli olduğunu öğrenir. Daha sonra Arapların da sünnetli olduğunu öğrenir. Arap kavmi sünnetli midir diye ısrarla adamlarına sorar. Cevap olumlu gelince Hz. Peygamber'i kastederek sünnetlilerin kralının zuhur ettiğini ilan eder.¹⁷ *Sahîh-i Buhârî*'de geçen bir hadisten öğrendiğimiz bu bilgilerden şu sonuçları anlayabiliriz: Hz. Peygamber'in yaşadığı dönemde Yahudiler ve Müslümanlar sünnet geleneğini sürdüren iki topluluk olmuştur. Hıristiyanlar erken dönemde büyük oranda sünnet geleneğinden kopmuştur. Ancak yine de Etyopya Ortodoks Kilisesi gibi sünneti savunan Hıristiyan guruplar vardır. Kuddûm Arapça'da keser, balta ve kazma anlamlarına gelmektedir. Kuddûm, marangozun kullandığı kesici alete de denir.¹⁸ Hz. Peygamber torunları Hasan ve Hüseyin'i doğumlarının

¹⁰ bkz. Şahyar Akdemir, "İnsan Hakları İhlali Olarak Kadın Sünneti", 1051.

¹¹ Süleyman, *el-Hitân Şerî'atu'r-rahmân*, 6.

¹² el-Bakara 2/124.

¹³ Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Ebî Bekr b. Eyyüb ez-Züraî ed-Dımaşkî el-Hanbelî İbn Kayyim el-Cevziyye, *Tuhfetü'l-mevdûd bi ahkâmî'l-mevlûd*, nşr. Abdulkâdir el-Arnaut, Dımaşk: Mektebetu dâri'l-beyân 1971, 138.

¹⁴ Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâîl b. İbrâhîm el-Cu'fî Buhârî, *el-Câmi'u's-sahih*, Beyrut: Dâru İbn Kesîr 1987, "İsti'zân", 51; Ebû'l-Hüseyn Müslim b. el-Haccâc b. Müslim el-Kuşeyrî, *el-Câmi'u's-sahih*, Beyrut, ts., "Fedâil", 151.

¹⁵ Ebû'l-Fazl Şihâbüddîn Ahmed b. Ali b. Muhammed İbn Hacer el-Askalânî, *Fethu'l-bâri şerhu sahihi'l-Buhârî*, nşr. Muhammed Fuâd Abdalbâkî, Beyrut: Dâru'l-ma'rife 1379, 10: 342.

¹⁶ Ebû Bekr Ahmed b. el-Hüseyn b. Ali el-Beyhakî, *es-Sunenu'l-kübrâ ve fi zeylihi el-Cevheru'n-nakiyy*, Haydarabad: Meclisu dâireti'l-Me'ârif 1926, XIII, 325.

¹⁷ Buhârî, *el-Câmi'u's-sahih*, "Bed'ü'l-vahy", 1.

¹⁸ Süleyman, *el-Hitân Şerî'atu'r-rahmân*, 6.

yedinci gününde sünnet ettirmiştir.¹⁹ Allah Teâlâ Kur'an'da İbrahim'in milletine tabi olunmasını emretmiştir.²⁰ İbrahim ve onunla birlikte olanlarda "güzel bir örneklik vardır".²¹ İbrahim'in milletine tabi olmak demek İbn Asâkir'e (v. 571/1176) göre İbrahim'in sünnetine tabi olmaktır.²² İbrahim'in sünnetine tabi olmanın içinde 'sünnet olmak' da yer almaktadır. Sünnet önceki şeriatlardan kalan bir örftür. Kolaylaştırılmış tevhid dininin bir şîarı ve alametidir.²³ Doğu Anadolu Bölgesinde hala bazı kişiler, sünnetsizlerin kestiği yenmez kanaatini taşımaktadır.²⁴

Sünnetin Kur'an'da da olduğunu söyleyenler olmuştur. "Hayır işleyin ki felaha eresiniz"²⁵ âyetine göre insanlara fayda veren her şey yapılmalıdır. Sünnet de temizlik olduğu ve insana fayda verdiği için yapılmalıdır. Sünnet amelîyesinde hayır vardır.²⁶

II. Hadislerde Kadın Sünneti

Kadın sünneti hakkındaki hadisler az değildir. Burada kadın sünneti ile ilgili bazı hadisler zikredilecektir. Ancak burada okuyucuyu uyarmamız gereken bir durum vardır. Kadın sünneti cahiliye döneminde Araplarda mevcut olan İslâm döneminde de devam eden bir örftür. Toplumun örfü olan hususlarda konuyu sadece hadis metinleri üzerinden okumak doğru olmaz. Mutlaka Hz. Peygamber'in somut, telaffuz edilmiş bir sözünü/hadisini aramak doğru olmaz. Muhaddisler sadece Hz. Peygamber'in sözlerini derlememişler, aynı zamanda toplumun örfünü de derlemişlerdir. Muhaddisler dinin onay verdiği uygulamaları da nakletmişlerdir. Muhaddisler bir nevi 'dindarlık arkeolojisi' icra etmişlerdir. Dinin onayladığı, nebevî sünnetin onayladığı toplum uygulamalarını da kaydedip nakletmişlerdir. Bu konunun muhaddislerin kaydettiği bab ve bölüm başlıkları üzerinden okunması daha uygundur. Çünkü bab başlıklarında somut bir hadis olmasa bile konu bir örf olarak tespit edilmektedir. Şimdi konuyu doğrudan ortaya koyan iki hadisi ele alacağız.

1. Hadis: Ümmü Atıyye'nin rivâyetine göre Medine'de kızları sünnet eden

¹⁹ Ebü'l-Fazl Şihâbüddin Ahmed b. Ali b. Muhammed el-Askalânî İbn Hacer el-Askalânî, *Telhisü'l-habîr fi tahrîci ehâdisi Rafi'yyi'l-kebir*, Dâru'l-kütübî'l-İlmiyye 1989, IV, 226.

²⁰ en-Nahl 16/123.

²¹ el-Mümtehine 60/6.

²² Ebü'l-Kâsım Alî b. el-Hasen b. Hibetillâh b. Abdillâh b. Hüseyin ed-Dımaşkî eş-Şâfiî İbn Asâkir, nşr. Mecdî Fethî, *Tebyînü'l-îmtinân bi'l-emri bi'l-ihitân*, Tanta: Dâru's-sahâbeti li't-türâs 1989 28.

²³ Süleyman, *el-Hitân Şerî'atu'r-rahmân*, 22.

²⁴ Ahmet Yaşar Ocak, "Kaynaklara Göre Sünnet Olmak", *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* [Prof. Dr. Ömer Yiğitbaşı'na Armağan], 4 (1987): 424.

²⁵ el-Hacc, 17/77.

²⁶ bkz. Meryem İbrahim Hindî, *Hitânü'l-inâsi beyne ulemâ'i's-şerî'ati ve'l-etıbbâ*, Kâhire: Câmîatü'l-Kâhira, t.y., 6.

bir kadın vardı. Hz. Peygamber o kadına şöyle söylemiştir: “Çok derinden kesme, çünkü bu kadına daha çok tat verir. Kocasını için de daha hoştur”²⁷ Hadisin metni şöyledir.

حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الدِّمَشْقِيُّ وَعَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ عَبْدِ الرَّحِيمِ الْأَشْجَعِيُّ قَالَا حَدَّثَنَا مَرْوَانُ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَسَّانَ قَالَ عَبْدُ الْوَهَّابِ الْكُوفِيُّ عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ الْأَنْصَارِيَّةِ أَنَّ امْرَأَةً كَانَتْ تَحْتَنُ بِالْمَدِينَةِ فَقَالَ لَهَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَنْهَكِي فَإِنَّ ذَلِكَ أَحْطَى لِلْمَرْأَةِ وَأَحَبُّ إِلَيَّ الْبُعْلُ

Hadisin Ebû Dâvûd'un *Sünen*'inde geçen târiki zayıftır. Çünkü râvîleri arasında meçhûl bir râvî olan Muhammed b. Hassân geçmektedir. İbn Hacer bu râvî hakkında 'meçhûl' tabirini kullanmıştır.²⁸

Bu hadis hakkında Azîmâbâdî (v. 1911) “Ebû Dâvûd bu hadis hakkında kuvvetli değil dese de hadisin iki şâhidi var demiştir.²⁹

İbn Hacer el-Askalânî (v. 852/1449), bu hadisin hasen olduğunu söylemiştir.³⁰ Heysemî (v. 807/1405) de hadis hakkında hasen hükmünü vermiş,³¹ Nâsîrüddîn el-Elbânî (v. 1999) hadisin sahîh olduğunu söylemiştir.³²

Hadisin bir başka târiki daha olup, bu ikinci târikinde 'خفض' fiili kullanılır. Bu târikin metni şöyledir:

حَدَّثَنَا الْمُقَدَّادُ بْنُ دَاوُدَ الْمِضْرِيُّ ثَنَا عَلِيُّ بْنُ مَعْبِدٍ الرَّقِّيُّ ثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرٍو عَنْ رَجُلٍ مِنْ أَهْلِ الْكُوفَةِ عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ عَنِ الصَّحَّاحِ بْنِ قَيْسٍ قَالَ كَانَتْ بِالْمَدِينَةِ امْرَأَةٌ تَخْفِضُ النِّسَاءَ يُقَالُ لَهَا أُمُّ عَطِيَّةَ فَقَالَ لَهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اخْفِضِي وَلَا تَنْهَكِي فَإِنَّهُ أَنْصَرُ لِلرَّوْجِ وَأَحْطَى عِنْدَ الرَّوْجِ

Hadisin Bu târikinde³³ geçen 'اخْفِضِي' ibaresi kısalt, az kez anlamındadır.

2. Hadis: Üsâme b. Umeyr el-Hüzeli (r.a.)'dan rivâyet edildiğine göre Hz.

²⁷ Süleymân b. el-Eş'as b. İshâk es-Sicistânî el-Ezdî Ebû Dâvûd, *es-Sünen*, Beyrut: el-Mektebetu'l-asriyye, ts., “Edeb”, 180. “Edeb”, 180. لا تَنْهَكِي, فَإِنَّ ذَلِكَ أَحْطَى لِلْمَرْأَةِ, وَأَحَبُّ إِلَيَّ الْبُعْلُ

²⁸ Ebû'l-Fazl Şihâbüddîn Ahmed b. Alî b. Muhammed el-Askalânî İbn Hacer el-Askalânî, *Takribü't-Tehzib*, nşr. Muhammed Avvâme, Dimaşk: Dâru'l-raşid 1986, 473.

²⁹ Ebû't-Tayyib Muhammed Şemsü'l-Hak b. Emîr Alî ed-Diyânüvî el-Azîmâbâdî, *Avnu'l-ma'bûd şerhu Süneni Ebî Dâvûd*, 2. baskı, Beyrut: Dâru'l-kutubi'l-ilmiyye 1415, 4: 122.

³⁰ İbn Hacer el-Askalânî, *Fethu'l-bârî şerhu sahihi'l-Buhârî*, nşr. Muhammed Fuâd Abdülbâkî, 1: 340.

³¹ Ebû'l-Hasen Nürüddîn Alî b. Ebî Bekr b. Süleymân el-Heysemî Heysemî, *Mecme'u'z-zevâid ve menbe'u'l-fevâid*, Beyrut: Dâru'l-fîkr li't-tibâati ve'n-neşri ve't-tevzî 1992, 5: 172.

³² Muhammed nâsîru'd-dîn Elbânî, *Silsiletü'l-ehâdisi's-sahiha ve şey'un min fikhihâ ve fevâidihâ*, Riyâd: Mektebetü'l-meârif 1995, 2: 344.

³³ Ebû'l-Kâsım Müsnidü'd-dünyâ Süleymân b. Ahmed b. Eyyûb et-Taberânî Taberânî, nşr. Hamdî b. Abdilhamid es-Selefi, *Mu'cemü'l-kebir*, Musul: Mektebetü'l-ulûmi ve'l-hikem 1983, 8: 299; Ebû Abdillâh Muhammed b. Abdillâh b. Muhammed Hâkim en-Nisâbüri, *el-Müstedrek ale's-sahihayn*, nşr. Mustafâ Abdülkâdir Atâ, Beyrut: Dâru'l-kutubi'l-ilmiyye 1990, 3: 603.

Peygamber şöyle buyurdu: “Sünnet erkekler için sünnet, kadınlar için bir güzellik ve ikramdır.” Bu hadis Ahmed b. Hanbel’in *Müsned*’inde geçmektedir.³⁴ Hadisin metni şöyledir:

حَدَّثَنَا سُرَيْجٌ حَدَّثَنَا عَبَادُ بْنُ يَعْنِي ابْنَ الْعَوَّامِ عَنِ الْحَجَّاجِ عَنْ أَبِي الْمَلِيحِ بْنِ أَسَامَةَ عَنْ أَبِيهِ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ الْخِتَانُ سُنَّةٌ لِلرِّجَالِ مَكْرَمَةٌ لِلنِّسَاءِ

Hadisin râvîleri aşağıda belirtilmiştir:

Süreyc b. Nu'mân el-Cevherî: Hakkında ‘sika’ değerlendirmesi yapılmıştır. Hicrî 217 vefat tarihidir.³⁵

Abbâd b. Avvâm el-Kilâbî: Hakkında ‘sika’ değerlendirmesi yapılmıştır. Hicrî 187’de Bağdat’ta vefat etmiştir.³⁶

Haccâc b. Ertât en-Nehâî: Hakkında ‘sadûk’ değerlendirmesi yapılmıştır. Hicrî 145 yılında vefat etmiştir. İbn Hacer bu râvînin tedlis yaptığını ve rivâyetinde hatasının da çok olduğunu belirtmiştir.³⁷

Ebu’l-Melîh b. Üsâme el-Hüzelî: Hakkında ‘sika’ değerlendirmesi yapılmıştır. Hicrî 98 vefat tarihidir.³⁸

Üsâme b. Umeyr el-Hüzelî: Sahâbîdir. Basralı olduğu bilinmektedir.³⁹ Vefat tarihi bilinmemektedir.

Görüldüğü üzere bu râvîler arasında sadece Haccâc b. Ertâe (v. 145) hakkında tenkit ifadeleri kullanılmıştır. Kendisi hakkında yapılan tenkit ibareleri yalan söylemekle itham olunmak ya da yalan söylemek gibi ağır ifadeler değildir. Bu sebeple bu hadis hasen seviyesinde bir hadistir.

Beyhakî hadisi farklı bir senedle vermiştir. İbn Abbâs’tan gelen bir rivâyet zikretmiştir. Rivâyetin zayıf olduğunu, bu rivâyetin İbn Abbâs’ın sözü olarak kabulünün daha doğru ‘mahfuz’ olduğunu ifade etmiştir.⁴⁰ Hadisin Ebû Eyyûb el-Ensârî’ye dayanan merfû bir tarîki de vardır. Ancak o tarîkte de Haccac b. Ertâe geçmektedir. Beyhakî, Haccac b. Ertâe hakkında ‘kendisi ile ihticac edilmez’ kaydı düşmüştür.⁴¹

Kadın sünneti ile ilgili bu iki hadis çeşitli yorumlara neden olmuştur. Sadece bu iki hadise dayanarak kadın sünneti ile ilgili hadislerin sahîh olmadığını iddia edenler de olmuştur. İddia sahiplerine şunu sormak gerekir. *Sahîh-i Buhârî* ve *Sahîh-i Müslim*’de “İki sünnet yerinin birbirine değmesinde gusül

³⁴ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, nşr. Şuayb Arnavut, Beyrut: Muessesetu’r-risâle 1999, 34: 319.

³⁵ İbn Hacer, *Takrîbü’l-tehziib*, 229.

³⁶ İbn Hacer, *Takrîbü’l-tehziib*, 290.

³⁷ İbn Hacer el-Askalânî, nşr. Muhammed Avvâme, *Takrîbü’l-tehziib*, 152.

³⁸ İbn Hacer el-Askalânî, nşr. Muhammed Avvâme, *Takrîbü’l-tehziib*, 675.

³⁹ İbn Hacer el-Askalânî, nşr. Muhammed Avvâme, *Takrîbü’l-tehziib*, 98.

⁴⁰ el-Beyhakî, *es-Sunenu’l-kübrâ ve fî zeylihî el-Cevheru’n-nakiyy*, 10: 8: 325.

⁴¹ el-Beyhakî, *es-Sunenu’l-kübrâ ve fî zeylihî el-Cevheru’n-nakiyy*, 10: 8: 325.

abdestinin vâcib olması” bâbının bulunmasına ne diyeceksiniz? *Sahîh-i Müslim*'in Hayz bölümünün 22. Bâbı şöyledir: “باب نسخ الماء من الماء ووجوب الغسل بالتقاء الختانين” Bu bâbı “ancak suyun gelmesiyle gusledileceği hükmünün nesh edilmesi ve iki sünnet yerinin birbirine değmesiyle guslün vacib olduğu bâbı” şeklinde tercüme edebiliriz.⁴² *Sahîh-i Buhârî*'nin gusül bölümünün 28. Bâbı “iki sünnet yerinin birbirine değmesi/الختانان” şeklindedir.⁴³

Sünen-i Nesâî'nin Tahâret bölümünün 129. Bâbı “باب وجوب الغسل إذا التقى الختانان” şeklinde geçmektedir.⁴⁴ Bu ibareyi “İki sünnet yerinin bir araya gelmesinde gusül etmenin vacip oluşu” diyerek çevirebiliriz. *Sünen-i Tirmizî*'nin Tahâret bölümünün 80. Bâbında da şu ibare geçmektedir: “باب ماجاء إذا التقى الغسل”⁴⁵ Bu ibareyi, “İki sünnet yerinin birbirine değmesinde ve bir araya gelmesinde guslün vacib olması hakkında gelen haberler” diyerek çevirebiliriz. *Sünen-i Tirmizî*'nin bu babında Hz. Âişe'nin bir sözü vardır. Şöyle söyler: “Sünnet yeri sünnet yerini geçtiğinde gusül gerekir”⁴⁶ Hz. Âişe'nin kadının cinsel organı için de ‘sünnet yeri/ختان’ kelimesini kullanması anlamlıdır. Hadislerde geçen bu kullanımlar asr-ı saâdet toplumunda kadın sünnetinin bilindiğini ve uygulandığını açıkça göstermektedir. Bununla birlikte cinsi birleşimde erkeğin cinsel uzvunun girdiği yer, kadının sünnet yerinin altındadır. Bu sebeple İbn Manzûr “iltikâu'l-hitâneyn sünnet yerlerinin birbirine değmesi demek değildir” demiştir.⁴⁷ Sünnet yerlerinin buluşması, cinsi münasebetten kinâyedir. *Sünen-i İbn Mâce*'nin Tahâret bölümünün 111. Bâbı şöyledir: “باب ما جاء في وجوب الغسل إذا التقى الختانان” Bu ibareyi, “İki sünnet yerinin birbirine değmesinde ve bir araya gelmesinde guslün vacib olması hakkında gelen haberler” diyerek çevirebiliriz. *Sünen-i İbn Mâce*'nin bu bâbında geçen bir hadisin tercümesi şöyledir: “Erkeğin sünnet yerinin baş kısmı, kadının sünnet yerinde kaybolduğunda gusül gerekir.”⁴⁸ İltikâu'l-hitâneyn iki sünnet yerinin birbirine değmesi anlamındadır. O halde şunu söyleyebiliriz. Kadının sünnet yeri tabiri hadislerde geçmektedir. Burada dolaylı olarak kadın sünnetinin kabulü vardır.

Ebû Hüreyre radiyallâhü anh'ın rivâyet ettiği bir hadiste Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur:

⁴² Müslim b. Haccâc, *el-Câmi'u's-sahîh*, “Hayz”, 87-89.

⁴³ Buhârî, *el-Câmi'u's-sahîh*, “Gusl”, 28.

⁴⁴ Ebû Abdîrrahmân Ahmed b. Şu'ayb b. Ali en-Nesâî, nşr. Abdulfettâh Ebû Gudde, *el-Müctebâ mine's-sünen/Sünenü'n-Nesâî*, Haleb: Mektebetu'l-matbûati'l-İslâmiyye 1986, “Tahâret”, 129.

⁴⁵ Ebû İsâ Muhammed b. İsâ b. Sevre (Yezid) et-Tirmizî, *el-Câmi'u's-sahîh*, Beyrut 1998, “Tahâret”, 80.

⁴⁶ et-Tirmizî, *el-Câmi'u's-sahîh*, “Tahâre”, 80 (hadis no: 108).

⁴⁷ Ebü'l-Fazl Cemâlüddîn Muhammed b. Mükerrrem b. Ali b. Ahmed el-Ensârî er-Rüveyfî İbn Manzûr, *Lisânu'l-arab*, Beyrut: Dâru sâdir 1993, 13: 137.

⁴⁸ Ebû Abdillâh Muhammed b. Yezid Mâce el-Kazvîni İbn Mâce, *es-Sünen*, Beyrut, ts., “Tahâret”, 111 (hadis no: 611). “إذا التقى الختانان وتوارت الحشفة فقد وجب الغسل”

Fıtrat beş şeydedir: Sünnet olmak, etek tıraşı olmak, bıyıkları kısaltmak, tırnakları kesmek, koltuk altını tıraş etmek.⁴⁹ *Sahîh-i Müslim*'den alınan bu hadis *Sahîh-i Buhârî*'de de geçmektedir. Hattâbî'ye göre fıtrattan maksad dindir, sünnettir.⁵⁰ *Sahîh-i Müslim*'de 3. sıradaki 'koltuk altı tıraş yapmak' ile beşinci sıradaki 'bıyıkları kısaltmak' *Sahîh-i Buhârî*'de birbiriyle yer değiştirmiş halindedir.⁵¹ İbn Hacer (v. 852/1449) hadisin şerhinde şunları söylemiştir. "kim bunları yapar, bu özellikleri kendinde toplarsa Allah'ın istediği ve teşvik ettiği fıtrattaki aslî hüviyetine döner"⁵² el-Begavî (v. 516/1122), bu hadisi şerh ederken şunları söylemiştir: Sünnet olmanın vacip mi müstehab mı olduğu konusunda görüş ayrılığı olmuştur. Ancak çoğunluğun görüşüne göre sünnet olmak vaciptir. Peygamber vefat ettiği sırada ben sünnetliydim diyen⁵³ İbn Abbâs, bu konudaki kanaatinde ısrarcıdır. Kendisi "sünnetsizin şehadeti kabul olunmaz, kurbanı yenilmez, namazı kabul olunmaz" demiştir. Hasan Basrî de "sünnet erkekler için sünnet kadınlar için temizliktir" demiştir.⁵⁴

Bu hadiste zikredilen beş şeyin birbiriyle ilgisi vardır. Uzayan tırnaklar, ağza girecek şekilde uzayan bıyık tüyleri, mahrem yerlerde uzayan tüyler, temizliğin sürdürülebilirliğine de zarar vermektedir. Hinduizm'de inzivaya çekilen rahipler kendine eziyet etmek için bu temizliği uzun süre yapmamaktadır. Sadhu adı verilen bu kimseler bedenlerini aşağılamak için ne gerekiyorsa yapmaktadır. İslâm'a göre bedenin aşağılanması uygun değildir. Erkek ve kadının sünnetinin özünde temizlik anlamı da saklıdır. Ancak bu uygulamanın ehil kimseler eliyle yapılması ve bir zararın oluşmaması zorunludur. Çünkü Hz. Peygamber "zarar vermek, zarara zararlar karşılık vermek yoktur" buyurmuştur.⁵⁵

Kadın sünneti ile ilgili başka rivâyetler de vardır. Bunlardan iki tanesini zikredelim. Peygamber ensardan bir gurup kadının huzuruna girmişti. Onlara şöyle hitap etti: "Ey ensar kadınları kına yakının sünnet olun. Kesmede aşırı gitmeyin. Zira hafif kesmek kocalarınıza haz/nasip verir. Size nimet verenlere nankörlük etmekten sakının."⁵⁶ Buhârî'nin *Edebü'l-müfred*'deki bir rivâyetinde

⁴⁹ Müslim b. Haccâc, *el-Câmi'u's-sahîh*, "Tahâret", 50. "الغطرة خمس الاختتان والاستحداد وقص الشارب وتقليم الأظفار وتنف الإبط"

⁵⁰ İbrahim Hindî, *Hitânü'l-inâsi beyne ulemâi's-şer'i'ati ve'l-etubbâ*, 7.

⁵¹ Buhârî, *el-Câmi'u's-sahîh*, "Libâs", 61.

⁵² İbn Hacer el-Askalânî, *Fethu'l-bârî şerhu sahîhi'l-Buhârî*, nşr. Muhammed Fuâd Abdülbâkî, 10: 339.

⁵³ Buhârî, *el-Câmi'u's-sahîh*, "İsti'zân", 51.

⁵⁴ Ebû Muhammed Muhyissünne el-Hüseyn b. Mes'ûd b. Muhammed el-Ferrâ' el-Begavî Begavî, *Şerhu's-sünne*, nşr. Şuayb el-Arnâvut, Muhammed Zühreyy eş-Şâviş, 2. baskı, Beyrut: el-Mektebu'l-İslâmî 1983, 6: 122.

⁵⁵ Ebû Abdillâh Mâlik b. Enes b. Mâlik b. Ebî Âmir el-Asbahî el-Yemenî Mâlik b. Enes, *Muvatta'*, nşr. Muhammed Mustafa el-A'zamî, Birleşik Arap Emirlikleri: Müessesetu Zâyed b. Sultân âlü Nehyân 2004, "Akdiye", 26.

⁵⁶ Heysemî, *Mecme'u'z-zevâid ve menbe'u'l-fevâid*, 5: 310.

Hız. Âişe'nin sünnet olan kız çocuklarının eğlendirilmesini onayladığı geçmektedir.⁵⁷

III. Hadislere Göre Kadın Sünnetinin Şekli

Bilindiği üzere erkek sünnetinde kesilecek kısma gulfe denilmektedir. Erkeğin gulfesi olduğu gibi kadının da gulfesi (prepus) vardır. Mâverdî (v. 450/1058), kadın sünnetinin şeklini şöyle tanımlamıştır: Kadın cinsel organında idrarın çıktığı kısım çekirdek gibidir. Çekirdek gibi olan kısmın üst kısmında uzamış olan deri alınır.⁵⁸ Kadın sünneti ile ilgili Ümmü Atıyye hadisinde azımsanamayacak bilgi vardır. Ümmü Atıyye hadisinin bir başka versiyonu bulunmaktadır. Enes b. Mâlik radiyallâhü anh'ın rivâyet ettiği bu tarikte Hz. Peygamber uyarılarını, kızların sünnetinde mahir olan Ümmü Atıyye'ye yönelik olarak yapmaktadır. Hadisin Arapça metni şöyledir:

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لِأُمِّ عَطِيَّةَ إِذَا خَفَضْتَ فَأَشْمِي وَلَا تَنْهَكِي فَإِنَّهُ أَشْرَى لِلْوَجْهِ وَأَخْظَى عِنْدَ الزَّوْجِ

Enes b. Mâlik'in anlattığına göre Hz. Peygamber kız çocuklarını sünnet etmede mâhir olan Ümmü Atıyye'ye şunları söyledi:

“Ey Ümmü Atıyye! Kızları sünnet ettiğin zaman koklat, yorma, çünkü böyle yapman sünnet olanın yüzüne sevinç, evlendiğinde kocasına haz verir.”⁵⁹ Hadiste geçen ‘koklat’ diye çevirdiğimiz kelimenin aslı ‘ışmam/شمام’dır. Bu kelime koklatmak anlamına geldiği gibi mecâzî olarak “bir işi az miktarda yapmak” anlamına da gelir. ‘اشم’ kelimesinin bir anlamı da ‘yüksek yer’ demektir.⁶⁰ Keserken yüksekçe bırak, büsbütün kazıma demektir. ‘Yorma’ diye çevirdiğimiz kelimenin aslı ‘نهك’ fiilidir. Bu fiil aşırı gitmek anlamına gelmektedir. Vücuda aşırı yüklenmek ve yormak da bu fiille ifade edilir. Meselâ ‘sinir yorgunluğu’ anlamına gelen ‘nehek asabiyy/عصبي نهك’ kelimesinin İngilizcesi ‘neurosthenia’dır. İbnü'l-Esir bu kelimeyi açıklarken “çekirdeğin bir kısmını kes,

⁵⁷ Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâil b. İbrâhîm el-Cu'fî el-Buhârî, *el-Edebü'l-müfred*, nşr. Muhammed Fuâd Abdülbâkî, 3. baskı, Beyrut: Dâru'l-beşâiri'-İslâmiyye 1989, 427.

⁵⁸ Ebü'l-Hasen Alî b. Muhammed b. Habîb el-Basrî el-Mâverdî, *Kitâbü'l-hâvi'l-kebîr*, Beyrut: Dâru'l-fikr 1994, 13: 917.

⁵⁹ Ebü'l-Kâsım Süleymân b. Ahmed b. Eyyûb et-Taberânî, *Mu'cemü'l-evsat*, nşr. Târik b. Ivedullâh b. Muhammed, Kâhire: Dâru'l-harameyn, t.y. 10: 2: 368.

⁶⁰ Ali Câdu'l-hak Câdu'l-hak, *Fetve'l-Ezher fi'l-hitân*, Kâhire: <https://www.cia.gov/library/ab-bottabad-compo-und/F4/F4BD6F4AB764CBEE22B875F934D62042%C6%92%CE%98%C2%AA%C3%B3%66%92%CE%B4%20..%20%CF%83%C3%B3%CF%86%CE%B5%20%C6%92%CE%98%C2%BC%E2%88%A9%C2%AA%20%C3%B1%C6%92%C2%BA%20%C6%92%CE%98%C3%91%CF%84.pdf>, 2019), 9.

kökünden kesme” demiştir.⁶¹ İbnü'l-Esîr ‘çekirdek’ derken kadının kliterosunu (bızır) kasdetmiş olmalıdır. “Yüzüne sevinç veren” diyerek çevirdiğimiz ‘أسرى’ terkiibindeki ‘esrâ/اسري’ fiili bir endişeyi gidermek anlamına gelir. Kendisine rahatsızlık veren elbiseyi çıkarmak gibi bir şeydir.⁶² Sadece tefsir değil aynı zamanda bir dil âlimi olan Zemahşerî (v. 538/1144) bu kelimeyi açıklarken tercümesini verdiğimiz hadisi de dile getirmiştir. Zemahşerî kadın sünnetinde ‘kesilip atılan kısmı’ rahatsızlık veren ve çıkarılması gereken elbiseye benzetmiştir.

Hadisten asr-ı saadette kadın sünnetinin nasıl yapıldığı ile ilgili azımsanamayacak bilgi çıkmaktadır. Hz. Peygamber, sünnet yapacak kadını uyarıyor, “çok az bir kısmını kes, ruhsal bir rahatsızlık verme” buyuruyor. Hz. Peygamber bedene zarar vermeyi yasaklamış bir peygamber’dir. Bir hadisinde “başkasına zarar vermek, kendisine verilen zarara zararla karşılık vermek yoktur” buyurmuştur.⁶³ O halde İslâm’a göre kadın sünnetinin şekli denilince ne anlaşılmalıdır? İslâm’a göre kadın sünnetinin şekli, kliterosun üzerindeki horozibiği gibi uzamış deri parçasının alınmasıdır. Kliterostaki küçük dudakların ya da büyük dudakların alınması değildir.

IV. Kadın Sünnetine Karşı Olanların Görüşleri

Riyad Üniversitesi öğretim üyelerinden Muhammed Sabbâğ, yazdığı risâlede kadın sünneti ile ilgili hadislerin tamamının zayıf olduğunu söylemiştir. Kadın sünnetin meşruiyetini kabul edenlerin, bu sünnetin çeşitlerinden hiç bahsetmediklerini söyleyen Sabbâğ, doktorların kadın sünneti ile ilgili söylediği mahzurları sıralamıştır. Belirttiğine göre doktorlar, kadın sünnetini sünnet edilen organın şeklini bozmak olarak nitelemektedir. Bu uygulama, kişide ruhsal gerilimlere ve depresyona neden olmaktadır.⁶⁴ Hz. Peygamber “zarar vermek, zarara zararla karşılık vermek yoktur” buyurmuştur.⁶⁵ Bu emre rağmen birçok tehlikeler içeren kadın sünnetini icra etmek şer’an makbul bir davranış değildir.⁶⁶ Kadın sünneti konusunda karşıt görüş bildiren âlimlerden biri de Yusuf Kardâvî’dir. Yusuf Kardâvî, kadın sünneti taraftarı Şâfiî âlimlerin İbrahim’in milletine tabi olunmasını emreden âyeti⁶⁷ delil getirmelerini abartılı ve zorlama/tekellüfi bir yorum olarak görmüş ve şöyle söylemiştir: İbrahim’in

⁶¹ Ebü’s-Seâdât Mecdüddin el-Mübârek b. Esîrüddin Muhammed b. Muhammed eş-Şeybânî Mecdu’d-dîn İbnü’l-esîr el-Cezerî (v. 606/1210), *en-Nihâye fî ğarîbi’l-hadîsi ve’l-eser*, Beyrut: el-Mektebetü’l-İlmiyye 1979, 5: 2: 1223.

⁶² Ebü’l-Kâsım Mahmûd b. Ömer b. Muhammed el-Hârizmî ez-Zemahşerî Zemahşerî, *el-Fâik fî ğarîbi’l-hadîsi*, nşr. Ali Muhammed Becâvî, 2. baskı, Beyrut: Dâru’l-ma’rife t.y., 1: 385.

⁶³ Mâlik b. Enes, nşr. Muhammed Mustafa el-A’zamî, *Muvatta’*, “Akdiyye”, 26.

⁶⁴ es-Sabbâğ, *el-Hukmü’s-şer’iyyü fî hitâni’z-zükûri ve’l-inâs*, 13.

⁶⁵ Mâlik b. Enes, nşr. Muhammed Mustafa el-A’zamî, *Muvatta’*, “Akdiye”, 26.

⁶⁶ es-Sabbâğ, *el-Hukmü’s-şer’iyyü fî hitâni’z-zükûri ve’l-inâs*, 14.

⁶⁷ en-Nahl 16/123.

milleti sünnet ameliyesinden çok daha derin ve büyük bir durumdur. ‘İbrahim’in milleti’ tabiri, tevhîdi ikame etme, tağuttan sakınma ve Allah’ın vahdanîyetine hikmet ve hüccetle davet etmedeki yöntemine işaret eder.⁶⁸ “إذا التقى الختانان وجب الغسل” hadisi Hz. Peygamber zamanında kadın sünnetinin olduğunu gösterir. Bir de kadın sünnetinin caiz olduğunu gösterir. Bizim tartıştığımız konu farklıdır. Biz kadın sünneti vacip mi müstehab mı onu tartışıyoruz. Bu hadis bizim için delil olmaz.⁶⁹

Yusuf Kardâvî bu konuyu tartışmayı şöyle sürdürmüştür: *Sünen-i Ebi Dâvûd*’da geçen Ümmü Atıyye hadisi zayıftır. Çünkü hadisin râvîlerinden Muhammed b. Hassân Halîfe Mansûr zamanında zındıklıktan asılmış, dört bin hadis uydurmuş bir kimsedir.⁷⁰ Kur’an’da Allah’ın yarattığı şeyi değiştirmenin şeytan işi bir amel olduğu belirtilmiştir.⁷¹ Kadın sünneti de bir nevi Allah’ın yarattığını değiştirmektir. Kuzey Afrika ülkeleri ile Haliç ülkelerinde kadın sünneti yapılmamaktadır. Kadın sünnetini şer’î usule göre yaptırana “yaptığın caiz değil” denilemeyeceği gibi “kadın sünneti 21. Yüzyılda vahşettir” de denilemez.⁷²

Kardâvî’ye göre kadın sünnetinin caiz olmasının üç şartı vardır.

1-Fir’avnî sünnet denilen tarzda (infibulation) yapılmamalıdır.

2-Yetkili ve yeterli kadın doktorlar tarafından yapılmalıdır. Yetkisiz, hiçbir şey bilmeyen ve el yordamıyla bu işi yapan kişilerce yapılmamalıdır.

3-Sünnetin yapıldığı ortam sıhî olmalı, kullanılan alet ve edevat steril olmalıdır.⁷³

Kardâvî’nin görüşünü müdafaa sadedinde getirdiği diğer delilleri şöyle özetlemek mümkündür: Mahlûkatı yaratıldığı gibi bırakmak usuldendir. Allah her şeyi en güzel şekilde yaratmıştır.⁷⁴ Bu mahlûkat her şeyi tam yapan Allah’ın sanatıdır.⁷⁵ Şeytan, başlıca işinin mahlûkatı değiştirmek olduğunu bildirmiştir.⁷⁶ Hz. Peygamber, dövme yaptırma, kaş aldırma gibi vücudunda değişiklik yapmaya dayanan işleri lanetlemiştir.⁷⁷ İslâm’da zarar verme, zarara karşı da

⁶⁸ Yusuf Kardâvî, *el-Hukmü’ş-şer’iyyü fi hutâni’l-inâs*, Devha: <https://www.al-qaradawi.net/node/4306>, 2006, 3.

⁶⁹ Kardâvî, *el-Hukmü’ş-şer’iyyü fi hutâni’l-inâs*, 5.

⁷⁰ Kardâvî, *el-Hukmü’ş-şer’iyyü fi hutâni’l-inâs*, 6.

⁷¹ en-Nisâ 4/119.

⁷² Kardâvî, *el-Hukmü’ş-şer’iyyü fi hutâni’l-inâs*, 8.

⁷³ Kardâvî, *el-Hukmü’ş-şer’iyyü fi hutâni’l-inâs*, 9.

⁷⁴ es-Secde 32/7.

⁷⁵ en-Neml 27/88.

⁷⁶ en-Nisâ 4/119.

⁷⁷ Buhârî, *el-Câmi’u’s-sahih*, “Edeb”, 83, 84, 85.

zarar verme yoktur” hadisine dayanarak kız çocuklarına küpe takmak için kulak delmeyi caiz görmeyen fakihler bile vardır.⁷⁸ İslâm dünyasında kadın sünnetini devam ettirenler Mısır ve Sudan olmuştur. İslâm dünyasının diğer bölgelerinde bu uygulama kalktığı halde âlimlerden uyarın olmamıştır.⁷⁹

Kadın sünnetine karşı olanların iddialarından bazıları da şunlardır: Kadın sünneti ile ilgili hadisler zayıftır. Irâkî (v. 806/1404), kadın sünneti ile ilgili iki hadisin de zayıf olduğunu söylemiştir.⁸⁰ Irakî'nin zayıf dediği hadisler ‘الْحَتَّانُ يَا أُمَّ عَطِيَّةَ أَشْبَى وَلَا تَنْهَكِي فَإِنَّهُ أَسْرَى لِلْوَجْهِ وَأَحْطَى عِنْدَ» hadisi ile “سِنَّةُ الرَّجَالِ مَكْرَمَةٌ لِلنِّسَاءِ» hadisidir. İbn Hacer sünnet konusunda İbnü'l-Münzir en-Nîsâbü'rî'nin (v. 318/930) şu sözünü nakletmiştir: Kadın sünneti konusunda kendisine müraعات edilecek bir haber ve tabi olunacak bir sünnet yoktur.⁸¹ Ebû Bekir Abdüssettâr Halîl, yazdığı bir makalede İbnü'l-Münzir'in yazdığı makalenin yanlış anlaşıldığını söylemiş ve işin doğrusunu şöyle aktarmıştır: İbnü'l-Münzir'in asıl söylediği şudur: “Sünneti yasaklayan bir haber sabit değildir. Sünnetin nasıl uygulanacağı ile ilgili tabi olunacak bir sünnet yoktur. Eşyada aslolan ibahadır.”⁸² Aynı yazar, İbn Abdiberr en-Nemerî'nin (v. 463/1071) “Müslümanların icma ettiği erkeklerin sünnetidir”⁸³ cümlesi üzerine de bir makale yazmıştır. Yazdığı makalede bu sözün “kadınların sünnetinin meşru olmadığı anlamına gelmeyeceğini söylemiş ve şunu ifade etmiştir: İbn Abdilberr, *el-Kâfi fi fikhi ehli'l-Medîne* isimli kitabında sünnet olmanın erkekler için sünnet kadınlar için mekrame (güzel bir iş) olduğunu belirtmiştir.⁸⁴ Bu sözlerden anlaşılan onun sünnetin kadınlar için meşruiyetini kabul ettiğidir. Çünkü ‘mekrame’ müstehab işler için kullanılmaktadır.⁸⁵ İbn Dakîk el-İd (v. 702/1302), İbn Kayyım'ın şu sözünü nakleder: İmâm Mâlik'e göre sünnet olmak (hitân), sünnettir.

⁷⁸ Kardâvî, *el-Hukmü's-şer'ıyyü fi hutâni'l-inâs*, 14.

⁷⁹ Kardâvî, *el-Hukmü's-şer'ıyyü fi hutâni'l-inâs*, 17.

⁸⁰ Ebü'l-Fazl Zeynüddin Abdürrahîm b. el-Hüseyn b. Abdirrahmân el-İrâkî Irâkî, *el-Muğni an hamli'l-esfâr fi tahrîci mâ fi'l-ihyâi mine'l-ahbâr*, Beyrut: Dâru İbn Hazm 2005, 168.

⁸¹ İbn Hacer el-Askalânî, *Telhisü'l-habîr fi tahrîci ehâdisi Rafi'ıyyi'l-kebîr*, 4: 226.

⁸² Ebû Bekir Abdüssettâr Halil, *Beyânü asli ve mahalli kavli İbni'l-Münzir “leyse fi'l-hutâni haberun yürceu ileyhi ve lâ sünnetin tüttebeu”*, Riyâd: el-Mektebü't-teâvüniyyü li'd-da'veti bi'r-avda 2010, 8.

⁸³ Ebû Ömer Cemâlüddîn Yûsuf b. Abdillâh b. Muhammed b. Abdilberr en-Nemerî İbn Abdilber, *et-Temhid limâ fi'l-Muvattai mine'l-esânid*, Mağrib: Vezâretu umûmi'l-evkâf ve's-şuûni'l-İslâmiyye 1387, 21: 59.

⁸⁴ Ebû Ömer Cemâlüddîn Yûsuf b. Abdillâh b. Muhammed b. Abdilberr en-Nemerî İbn Abdilber, *el-Kâfi fi fikhi ehli'l-Medîne*, nşr. Muhammed Ahîd Mâdik el-Moritânî, Riyâd: Mek-tebetü'r-Riyâd 1980, 2: 1136.

⁸⁵ bkz. Ebû Bekir Abdüssettâr Halil, *Keşfü's-şühbeti'l-müsâra fi kavli'l-imâm ibn Abdi'l-berri fi'l-hutân*, Riyâd: el-Mektebü't-teâvüniyyü li'd-da'veti bi'r-avda, t.y., 7.

Ancak onun nezdinde sünneti terkeden günahkâr olur.⁸⁶

V. Kadın Sünnetine Karşı Olanların Görüşleri

Dünya Sağlık örgütü kadın sünneti ile ilgili dört tip sünnet çeşidi belirlemiştir.

1. Tip (Klitoridektomi): Hassas klitoris bölgesi ve etrafındaki derinin tamamı ya da bir kısmının kesilip alınmasıdır.

2. Tip (Eksizyon): Klitorisin bir kısmı ya da tamamı ile labya minora yani vajinadaki iç dudakların çıkarılmasıdır. Eksizyon parça koparma demektir. Klitorise yapılan müdahale 1. tipten daha yüksek orandadır.

3. Tip (İnfübülasyon): Hem iç dudak hem de vajinayı çevreleyen dış dudakların kesilmesi, yapılarının değiştirilmesidir.

4. Tip: Klitoris ya da genital bölgenin delinmesi, kazınması ve oyulması gibi zararlı işlemlerin tamamıdır.⁸⁷

Kadın sünneti istatistiklerinin tamamı bu uygulamaya karşı olanlar tarafından yapılmaktadır. Buna rağmen dünyadaki tüm kadın sünneti uygulamalarının % 80'inin 1. tip ve 2. tip olduğu, 3. tip uygulamanın % 15 olduğu belirtilmektedir.⁸⁸

Müslümanların uyguladığı biçimi 4. Tipe dâhil etmek isteyenler de olmuştur. Dünya Sağlık Örgütü Müslümanların uyguladığı kadın sünnetine ilişkin müstakil bir tabir kullanmamıştır. Klitoridektomi hassas klitoris bölgesi ve etrafındaki derinin tamamı ya da bir kısmının kesilip alınmasıdır. Hâlbuki Müslümanlar klitoris etrafındaki derinin tamamını değil sadece bir kısmını kesip alırlar. Bızırın üst kısmında horozibiği gibi uzamış olan derinin kesilmesi tam olarak klitoridektomi değildir. Hassas klitoris bölgesi etrafındaki derinin sadece bir kısmının kesilip alınması için ayrı bir isimlendirme ve tip oluşturmaları gerekirdi. Daha sonra hepsini birden yasaklamak için bir tanım karmaşası oluşturuldu, Müslümanların uygulama şekli, tip 1'e sokuldu. Kadın cinsel organının tamamen şekil değiştirmesi, bozulması, sakatlanması anlamına gelen tip 3 sünneti (FGM)'nin İslâm açısından kabul edilir bir yanı bulunmamaktadır. Tip 3 kadın sünneti yani 'female genital mutilation' kadın cinsel organının sakatlanması veya tamamen çıkartılmasıdır. Firavun sünneti olarak da bilinir. Vulvanın dikilmesi ile sonuçlanan bu uygulamaya 'infibulation' da denilmektedir. Burada kadın cinsel organının 'sakatlanması' anlamında 'mutila-

⁸⁶ Ebü'l-Feth Takıyyüddin Muhammed b. Ali b. Vehb el-Kuşeyri el-Küsi İbn Dakikül'id, *Şerhu'l-ilmâm bi ehâdîsi'l-ahkâm*, nşr. Muhammed Halûf Abdullah, Dımaşk: Dâru'n-nevâdir 2009, 3: 387.

⁸⁷ bkz. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-47137898> erişim: 11.09.2019

⁸⁸ Berke Özenç, "Kadın Sünneti: Etnomerkezci Önyargılardan Kültürel Dinamikleri Dikkate Alan Bir Yaklaşma Doğru", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası* 64/2 (2006): 147.

tion' kelimesi kullanılmaktadır. Bu kavram, çocuklarını bu operasyona tabi tutan ailelerin, operasyonu gerçekleştiren kişilerin, çocuklara zarar vermek kastıyla hareket ettiklerine dair bir iddiayı da içermektedir. Aileleri, çocuklarına zarar vermeye çalışmakla itham etmek oldukça sorunlu ve yüzeysel bir yaklaşımdır.⁸⁹

Karaman, bir çalışmasında kadın sünneti ile ilgili önemli bir bilgi paylaşımında bulunmuştur. İfade ettiğine göre kızlarda klitorisi örten deri parçasına İngilizce de hood Türkçe'de kapüşon denilmektedir. Yazarın bildirdiğine göre bazı kızlarda bu deri, klitorisin üzerini tamamen kaplayacak kadar 'gelişmiş' olabilmektedir. Bu durum cinsel ilişkide penis ile klitoris arasında yeterli teması engel olmaktadır. Yazar bir ürolog sıfatıyla şu tespitte bulunmuştur: Bu fazlalığın bulunması müdahale için gerçek bir tıbbi endikasyondur ve çıkarılması sağlığa yararlıdır. Bu işlemi hoodectomy olarak niteleyen yazar, Dünya Sağlık Örgütü'nün bu işlem hakkında 1979 yılında yayınladığı rapordaki şu ifadesine yer vermiştir:

“Erkek sünnetinde olduğu gibi, klitorisin üzerindeki deriyi uzaklaştırma biçimindeki kadın sünnetinde de herhangi bir sıhhi zarar saptanmamıştır.”⁹⁰

1979 yılında böyle bir rapor yayınlayan Dünya Sağlık Örgütü, sonraki kararlarında tüm uygulamaları 'mutilation/sakatlama' saymıştır. Bu durum, Müslüman ülkelerde uygulanan kadın sünneti uygulamasının bir 'sakatlama' olmadığına dair çok sayıda yayının yapılmasına neden olmuştur. Kadın sünnetinin uygulandığı bazı ülkelerde Müslümanlar bu yasaklamanın çıkacağını anlayınca Firavun sünneti uygulaması ile de mücadeleye başladılar. İslâmî kadın sünnetinin mücadelesini veren “Münazzametü Ümmi Atıyye” gibi dernekler kurdular. Sudan'da Firavun sünneti tabir edilen usulden İslâmî kadın sünnetine büyük ölçüde geçiş sağlanmıştır.⁹¹ Sudan'da sünnetin İslâm tarafından önerildiğine dair güçlü bir inancın var olduğu inkâr edilemez.⁹²

1950 yılında Mısır müftüsü “kadın sünnetinin meşruiyeti hususunda bir fetva yayınlamıştır.”⁹³ 1982 yılından 1996 yılına kadar Ezher Şeyhi olan Câdülhak Ali Câdülhak (v. 1996) da bir fetva yayınlamıştır. Küçük bir risâle olarak da neşredilen bu fetvâda âyet ve hadisler ışığında kadın sünnetinin meşruiyeti

⁸⁹ bkz. Özenç, “Kadın Sünneti: Etnomerkezci Önyargılardan Kültürel Dinamikleri Dikkate Alan Bir Yaklaşım Doğru”, 148.

⁹⁰ M. İhsan Karaman, “Sosyokültürel, Etik, Tıbbi ve İslâmî Perspektiften Kız Çocuklarda ve Kadınlarda Sünnet”, *Anadolu Kliniği Tıp Bilimleri Dergisi* 22/2 (2017): 127.

⁹¹ bkz. Âmâl Ahmed Beşîr, *Te'sîlu hitâni'l-inâs*, Hartum: Munazzamatu Ümmü Atıyye 1422, 13.

⁹² bkz. “Nevertheless, it cannot be denied that in the Sudan a strong belief exists that circumcision is recommended by Islam” kaynak: <https://www.culturalsurvival.org/publications/cultural-survival-quarterly/clitoridectomy-and-infibulation> erişim: 11.09.2019

⁹³ Süleyman, *el-Hitân Şerî'atu'r-rahmân*, 12.

savunulmuştur. Bu fetva 1998 yılında *Mecelletü'l-Livâi'l-İslâmî*'de neşredilmiştir.⁹⁴ 1993 yılında Viyana'da yapılan İnsan Hakları Dünya Konferansı'nda kadın sünneti kadına karşı uygulanan şiddet kapsamında değerlendirildi ve insan hakkı ihlali sayıldı.⁹⁵ Kadın sünneti ile ilgili ilk yasaklama 1978 yılında Fransa'da yürürlüğe konmuştur. 1994 yılında Gana'da 1995 yılında Çad'da yasaklanmıştır. Günümüzde kadın sünneti, Suudi Arabistan, Irak, Suriye, Lübnan, Doğu Ürdün, Filistin, Libya, Cezayir, Mağrib/Fas ve Tunus'ta resmi olarak yasaklanmıştır.⁹⁶ Moritanya, Birleşik Tanzania Cumhuriyeti, Kanada ve Amerika'nın içinde olduğu Afrika ülkeleri dışındaki ülkelerde reşit olmayanlara kadın sünnetinin uygulanması yasaktır. Kadın sünnetinin uluslararası düzeyde yasaklanması uygulamayı durdurmayı başaramadığı gibi yasadışı yollara başvurulmasının önünü açmıştır. Meselâ Mısır'da 1996 yılında hastanelerde kadın sünneti yasaklanmıştır. Ancak yapılan araştırmalarda bu yasaklamanın ardından % 85 oranında kadın sünnetinin devam ettiği ortaya çıkmıştır.⁹⁷ Kadın sünneti ile ilgili hukuki düzenlemeler Batının temel yaklaşımına dayanmaktadır. Sünnet ile ilgili batıdaki temel norm, başlangıçta tıbbi gerekçelerden doğmamıştır. Hukuki yaklaşımlardan doğmuştur. 18 yaşına kadar kişinin kendisi ile ilgili ameliyat kararını ebeveyninin kendisi adına vermemesi şeklinde bir hukuk standardı bulunmaktadır.⁹⁸ Kadın sünnetinin asıl yasaklanma getirilen hukuksal standartlara uymamasıdır. 2003 yılından itibaren her yıl 6 Şubat günü "kadın sünnetiyle mücadelede sıfır tolerans günü" ilan edilmiştir.⁹⁹ 25 Kasım 2005 tarihinde yayınlanan "Afrika'da Kadınların Haklarına Dair Protokol" ile kadın sünneti nihai olarak yasaklanmıştır. Bu protokolü imzalamayan Afrika ülkeleri Mısır, Eritre, Etyopya, Malavi, Morokko ve Moritanya'dır.

Ülkemizde kadın sünneti, cesaretle tartışılabilen bir konu değildi. Son zamanlarda akademik camiada bazı değişimler gözlenmektedir. Sünnet ile ilgili bazı akademik çalışmalarda estetik amaçlı vajina ameliyatlarına da temas edilmekte ve tenkit edilmektedir.¹⁰⁰ Şu sorular da artık tartışılmaya başlanmıştır: Liberal devlet çok kültürlülüğün getirdiği bir talebe, yasak koyarak karşılık verirse kendisi ile çelişmez mi? Kültürel görelilikler yok edilerek ne kadar evrensel olunabilir? Kültürel görelilik savunucuları, kadın sünnetinin kültürel bir pratik olduğunu, uygulamanın söz konusu kültür içinde değerlendirilmesi gerektiğini savunmaktadırlar.¹⁰¹ Uygulamanın sosyokültürel nedenleri vardır.

⁹⁴ Süleyman, *el-Hitân Şerî'atu'r-rahmân*, 13.

⁹⁵ Şahyar Akdemir, "İnsan Hakları İhlali Olarak Kadın Sünneti", 1050.

⁹⁶ bkz. Eryiğit Bader, "Sünnet Olma ve Kadın Sünneti", 99.

⁹⁷ bkz. Soyer, "Kadın Sünneti: Kültürel Dayanakları ve Yol Açtığı Sorunlar", 406.

⁹⁸ İbrahim Hindî, *Hitânü'l-inâsi beyne ulemâi'ş-şerî'ati ve'l-etibbâ*, 54.

⁹⁹ bkz. Sevil Günaydın-Hüsniye Dinç, "Bir Kadının Sağlığı Sorunu: Genital Mutilasyon", *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi* 2/3 (2015): 364.

¹⁰⁰ bkz. Eryiğit Bader, "Sünnet Olma ve Kadın Sünneti", 86.

¹⁰¹ bkz. Şahyar Akdemir, "İnsan Hakları İhlali Olarak Kadın Sünneti", 1052.

Yakın tarihte, Floransa'da gerçekleştirilen araştırmada, sünnetin en ağır türüne maruz kalan kadınların %91'i cinsel birleşmeden zevk aldıklarını, %86'sı ise cinsel birleşme sırasında sıklıkla ya da her zaman orgazm olduklarını bildirmişlerdir. Bu sonuçlar, sünneti, kadınların "cinsel açıdan zevk almasını engelleyici" vahşi bir uygulama olarak gören yaklaşımı da çürütmektedir.¹⁰² Vajina estetik ameliyatları tüm dünyada serbesttir. ABD ve Avrupa Birliği ülkelerinde yaygın biçimde uygulandığı bilinmektedir. Afrikalı kadınların büyük bir kısmı Dünya Sağlık Örgütü gibi uluslararası kuruluşların soruna yaklaşım biçiminden rahatsızdır. Bu bağlamda açlık ve salgın hastalıklar gibi öncelikli sorunlar varken en basit tabirle "kadınların vajinaları üzerinde yoğunlaşılması" özellikle eleştirilmiştir.¹⁰³ Ayrıca kadın sünnetini savunanların ileri sürdükleri gerekçeleri de anlamaya çalışmak gerekir. Meselâ bu gerekçelerden biri şudur: Sünnet olmayan kadınlarda akıntı olmakta, bu akıntı kötü koku yaymaktadır. Sünnet, bu akıntıyı önleyerek temizliği sağlamaktadır.¹⁰⁴

Kadın sünneti, Müslümanların kuşaktan kuşağa devam eden toplumsal kabulüne dayanmaktadır. Hz. Peygamber'den nakledilen, ümmetin dalalet üzere birleşmeyeceği hadisi¹⁰⁵ de üzerinde ittifak edilen kadın sünnetinin meşru olduğunun delili sayılmaktadır.¹⁰⁶ Kadın sünnetinin yasağa rağmen mevcut olduğu bir ülkede görev yapan bir 'kadın doktorun' şu sözü ne kadar anlamlıdır: "Mısır toplumu, kadın sünnetine sarıldığı için yeryüzünde aile bağları en kuvvetli ve en verimli aile yapısına sahip bir toplumdur."¹⁰⁷

Kadın sünneti ile kürtaj arasında kıyaslama yapanlar da olmuştur. Meselâ kürtajın bazan aşırı kanamalara ve kadın ölümlerine yol açtığını söyleyen Shweder, kadın sünneti yasaklanırken kürtajın niçin yasaklanmadığını sorgulamaktadır.¹⁰⁸ Gerçekten de uluslararası metinlere göre kürtaj kadın sünneti ile kıyaslanamayacak ayrıcalıklara sahip bir uygulamadır. Kürtajdan ölen kadınlarla ilgili hiçbir istatistik yayınlanmazken kadın sünneti ile ilgili doğruluğu test edilmesi imkânsız istatistikler, zihin bombardımanının mühimmat ve malzemeleri olarak kullanılmaktadır. Uygulamanın %80'ini oluşturan düşük yoğunluklu sünnetin, tıbbi sonuçları açısından erkek sünnetinden daha zararlı

¹⁰² Özenç, "Kadın Sünneti: Etnomerkezci Önyargılardan Kültürel Dinamikleri Dikkate Alan Bir Yaklaşım Doğru", 155.

¹⁰³ bkz. Özenç, "Kadın Sünneti: Etnomerkezci Önyargılardan Kültürel Dinamikleri Dikkate Alan Bir Yaklaşım Doğru", 163.

¹⁰⁴ bkz. Eryiğit Bader, "Sünnet Olma ve Kadın Sünneti", 100.

¹⁰⁵ İbn Mâce, *es-Sünen*, "Fiten", 8.

¹⁰⁶ bkz. Eryiğit Bader, "Sünnet Olma ve Kadın Sünneti", 95.

¹⁰⁷ bkz. İbrahim Hindî, *Hitânü'l-inâsi beyne ulemâi's-şer'i'ati ve'l-etıbbâ*, 54.

¹⁰⁸ bkz. Richard A. Shweder, "What about 'Female Genital Mutilation'? And Why Understanding Culture Matters in the First Place", *Daedalus* 4/129 (2000): 224-225.

olmadığının ciddi tip dergilerinde tartışıldığı halde¹⁰⁹ bu konudaki ‘algı yönetimi’ sürdürülmektedir.

VI. Kadın Sünneti Algısının Oluşmasında ‘Çöl Çiçeği/Desert Flower’ Filmi

1998 yılında Somali’li Model Waris Drie’nin hayat hikâyesini anlattığı bir kitap yayınlanmıştır. Yazar Cathleen Miller ile ortaklaşa hazırlanan kitabın adı *Çöl Çiçeği*’dir. 2009 yılında uzun metrajlı bir çekimle *Desert Flower/Çöl Çiçeği* adıyla 34 ülkede gösterime giren film, 55’ten fazla dile çevrilmiştir.¹¹⁰ Filmde Afrika’da uygulanan kadın sünneti uygulamalarının tamamının klitoris tamınının çıkarılması şeklinde olduğu yönünde bir imaj bulunmaktadır. Oysa Dünya Sağlık Örgütü, UNICEF ve UNFPA’nın ortaklaşa hazırladığı bir bildiriye 3. tip kadın sünneti olan infibülasyonun sadece % 15 olduğu bildirilmiştir.¹¹¹ Bir yandan 130 milyon insanın etkilendiği iddia edilen bir uygulama söz konusudur. Bir yandan Dünya Sağlık Örgütü 4 farklı kadın sünneti türü tespit etmiştir. % 15’lik kısım 130 milyonun tamamına nasıl teşmil edilir? İnfibülasyona kesinlikle karşı durmak gerekir. Bu, doğru bilgilendirme ve eğitimle gerçekleşebilir. 2008 yılında hazırlanan bir Dünya Sağlık Örgütü Kadın Sünneti sekreteryası raporunda yapılan bunca çalışmaya rağmen uygulamanın azalmasınınin yavaş seyrettiğini göstermiştir.¹¹² Konuya yaklaşımda bir problemin olduğu ortadadır. Uygulamanın görüldüğü ülkelerden biri olan Sudan’da infibülasyona karşı yoğun biçimde halkı bilgilendirme çalışmaları yapılmıştır. Söz konusu ettiğimiz filmin dört sünnet türünü aynı kefeye koyması kafa karışıklığını artırmıştır.

Film hakkındaki bazı tespitlerimiz de şunlardır: Filmde mevzu edilen 3. tip kadın sünneti yani infibülasyondur. Yalnız filmin içinde şöyle bir çelişki bulunmaktadır. Hayatı konu edilen Somali’li fotomodel Waris Dirie, filmin sonunda kendisine kadın sünnetinin üç yaşında uygulandığını, içi ve dış dudakların tamamen alındığını klitorisinin çıkarıldığını, hatta yırtıcı kuşların klitorisini yediğini söylemektedir. Hâlbuki filmin 37. dakikasında kadın doğum uzmanı kendisini muayene etmesi sahnesi yer almaktadır. Muayene sonucu doktor tercüman aracılığıyla kendisine “dikiş çok kötü yapılmış ama tedavi sonucu her şey düzelecek” demektedir. Filmdeki doktor neden “klitoris tamamen alınmış demiyor” da “dikiş çok kötü yapılmış” diyor. Klitoris tamamen alınmışsa tedavi sonucu düzelecek olan şeyin ne olduğu sorusu cevapsız kalmıştır.

¹⁰⁹ bkz. Özenc, “Kadın Sünneti: Etnomerkezci Önyargılardan Kültürel Dinamikleri Dikkate Alan Bir Yaklaşım Doğru”, 163.

¹¹⁰ S. Horman, “Desert Flower”, Almanya: Filmproduktion BSI 2009.

¹¹¹ WHO/UNICEF/UNFPA Statement, *Female Genital Mutilation* (<https://apps.who.int/iris/handle/10665/41903>: Dünya Sağlık Örgütü 1997, 5.

¹¹² bkz. https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/23194/B122_15-en.pdf?sequence=1&isAllowed=y erişim: 15.09.2019

Filmin çoğu sahnesi Londra'da geçmektedir. Somali'li kaçak bir göçmen kızın, soyunmayı, utanmamayı ve karşıt cins ile serbest cinsel ilişkiler kurmayı 'anlaması' filmin hikâyesinin ana omurgasını oluşturmuştur. Sanki beyaz adamın siyahi Afrika'ya "benim yaşam tarzım budur ve doğru yaşam tarzı da budur" mesajını vermektedir. Şu sorular net değildir. Beyaz adam, siyahi manken Waris Dirie'nin sünnet edilmesine mi karşıdır yoksa Meselâ 12 kişilik bir ailenin kızı olmasına mı karşıdır? Afrika'lıdan nüfusunu planlayamadığı ve özgürlüğünü kazanamadığı için mi rahatsızdır? Asıl mesele edindiği konu, Afrika'lının batı değerlerine uygun yaşamaması mı yoksa ülkesinde yerel kültürün bir sonucu olarak acı çekmesi midir? Filmin yönetmeni, geleneğini eleştirdiği Afrika insanı ile müşterek bir kültür ikliminde buluşma kaygısını hiç taşımamıştır. Bunun en çarpıcı örneğini filmde bulmak mümkündür. Filmin kahramanı, aynı evi paylaştığı kız arkadaşını, yabancı bir erkekle cinsel ilişki halinde yakalar. Daha önce hiç karşılaşmadığı bu durum sonucunda şoka girer. Geçirdiği travmanın etkisini kolayca üzerinden atamaz. Aynı bekâr evini paylaştığı İngiliz arkadaşı kendisinden özür dahi dilemez. Serbest cinsel ilişkinin doğal bir iş olduğunu söyler. İlginç olan husus şudur: Beyaz adam, Afrikalı'nın bir geleneğini eleştirdiği prodüksiyonunda bile kendi yaşam tarzından taviz vermemektedir. Afrika insanına verilen mesaj şudur: Ben herkesle, her yerde cinsel ilişki halinde olabilirim. Perdemi, kapımı kapatma zorunluluğum da yoktur, sen şoka girsen bile benim yaşam tarzıma alışmalısın. Kaçak Somali'li kızın geçirdiği şoktan kurtulup fotomodel yapılması da kareyi tamamlamaktadır. Beyaz adam, öteki insanlara 'kendine benzemenin dışında' bir seçenek tanımamaktadır.

Filmde beyaz adamın 'günah çıkarması' da ihmal edilmemiştir. Oturum alamayan göçmen Somalili'nin sorununu bir İngiliz temizlik işçisi 'kâğıt zehrinde' evlenerek çözmüştür. Evlenme teklifinde bulunurken şu cümleyi sarf eder: "Benim halkım size yıllarca eziyet etti ve hatta hala devam ediyor. Bari benim bir faydam olsun."

V. Sonuç

Kadın sünneti, yoğun olarak Afrika kıtasında görülmekle birlikte dünyanın diğer bölgelerinde de bilinen yaklaşık dört bin yıllık bir geçmişi bulunan bir uygulamadır. Bu uygulamanın sosyolojik, psikolojik, dini ve antropolojik tarafları bulunmaktadır. Yahudi ve Hıristiyanların muayyen guruplar, Müslümanlar ve yerel kabilelerde bu uygulama yaşamaktadır. Bu uygulamayı yaşatan dini gelenekler, tarihsel olarak da müşterek bir tradisyonda buluşmuş olabilirler. Böyle bir durumun bilimsel olarak tespiti, ilahiyatçılarla antropologların iştirak edecekleri multidisipliner çalışmalarla mümkün olabilir.

Çalışmamızda kadın sünnetinin meşruiyeti ile ilgili bazı sonuçlara ulaşılmış bulunuyoruz. İslâm'da kadın sünneti meşru bir sosyokültürel ameliyedir. Bu konudaki rivâyetler, isnadı güçlü olmamakla birlikte önemli detaylar içermektedir. Sadece ele aldığımız üç rivâyet bile asr-ı saadette kadın sünnetinin nasıl

yapıldığı konusunda fikir vermektedir. Kadın sünneti ile ilgili akademik çerçevede konuyu ele alan çalışmalar yapılmıştır. Ancak bu çalışmalar daha ziyade kadın sünnetinin vacip mi, müstehab mı yoksa mübah mı olduğu etrafında dönüp dolaşmıştır. Bu tartışmaların yapıldığı yıllarda âlimler biraz olsun geleceği görebilselerdi öncelikle meşruiyetini müzakere eder ve bu konuda güçlü bir ses ortaya koyabilirdiler. Kadın sünneti şu an uluslararası düzeyde bir yasağın konusudur. Uluslararası düzeyde yasaklanacağını işaretleri yetmişli yıllardan itibaren görünmeye başlamıştır. Bu yasak, 'ben geliyorum' diyordu. Müslüman âlimler kendi aralarında vacip mi müstehab mı tartışmasını bırakıp bu konuda tutarlı ve güçlü bir söylem geliştirmemişlerdir. 19. Yüzyıl fiziksel emperyalizm yüzyılıdır. Çoğunluğunu Müslümanların oluşturduğu topraklar batılı müstevli güçlerce fiilen işgal edilmiştir. 20. yüzyılda bu fiili durum, hukuki, finansal ve eğitimsel dayanaklarını tamamlama imkânını bulmuştur. 21. Yüzyıl, bu fiili durumun teknolojik destekli iletişimsel dayanaklarının tamamlanma yüzyılı olacak gözükmektedir. Artık fiziksel işgal dönemi sona ermiştir. Zihinsel işgal dönemi başlamıştır. Yasal eğitim kurumları ve medya size bir şeyi nasıl sunuyorsa öyle inanmak durumundasınız. Aksi fikir beyan ettiğiniz takdirde başınıza beklenmedik işler gelebilir, tahmin edemeyeceğiniz suçlarla itham olunabilirsiniz.

Herhangi bir toplumsal uygulamanın meşruiyetinin sadece âyet ve hadis metinlerinden aranması sıhhatli bir metod değildir. Sünnet-i mütevâtire ya da yaşayan sünnetin de dikkate alınması gerekir. Asr-ı saâdet İslâm toplumunun Cahiliye döneminden tevarüs ettiği uygulamaların gayr-i şer'î sayılması sıhhatli bir değerlendirme olmaz. Çünkü bunlar vahyin denetiminden ve Hz. Peygamber'in takririnden geçmiştir. Kadın sünneti Hz. Peygamber'in en azından onayını almış bir uygulamadır. Takriri sünnete verilecek en uygun örneklerden biridir.

Kadın sünneti ile ilgili en dikkat çekici hususlardan birisi de şudur. Bu uygulama animist kabul edilen Afrika kabilelerinde, Çad'da Hıristiyan bir toplulukta Etyopya'da hem Hıristiyan hem Yahudi topluluğunda bulunabilmektedir. Animist olarak kabul edilen kabilelerin ne kadar animist olduğu tartışmalıdır. Bunların büyük çoğunluğu tanıdıktan sonra tereddütsüz İslâma girmiştir. Animist kavramı Batılı antropologların onlara verdiği bir tanımlamadır. İster animist olsun, ister, Yahudi, Hıristiyan ya da Müslüman, Afrika'da kadın sünnetini kabul eden toplulukların tradisyonları birbirini tuttuğu için müsterek bir uygulamada buluşmuşlardır. Tradisyon 'içtimai fitrat' gibi bir şeydir. Hz. Peygamber'le gelen vahiy, içtimai fitratı ortaya çıkarmış ve ondan destek almıştır. Modernitenin sorunu içtimai fitratlardır. Modernite her şeye bir standart getirmiştir. Hukuk, sağlık ve eğitime standart getirilmiştir. Kadına, erkeğe, çocuğa standart getirilmiştir. Ülke mühendisliği, toplum mühendisliği ve insan mühendisliği yapılmaktadır. Pratiğe dökülen bu mühendislikler çoğu zaman içtimai fitrata uymamaktadır.

Kadın sünneti ile ilgili tek kutuplu ve tek bakış açılı yayınların dışına çıka-bilmiş yayınlar az da olsa bulunmaktadır. Burada önem taşıyan hususlardan biri şudur. Kadın sünneti ile ilgili tek kutuplu yayınların tamamında istatistiğin gücü kullanılmaktadır. İstatistiklerin tartışmalı olduğunu tespit eden akademisyenler mevcuttur. Burada tespit edilemesi gereken diğer husus şudur. Kadın sünnetini yasaklamayı en başından kafalarına koymuş olanlar en iç yakan uç örnekleri medyada sebil gibi sunabilmiştir. Oysa kürtaajla ilgili çok daha korkunç, can kayıplarının bulunduğu, akıl ve ruh sağlığının yitirildiği örnekler bulunmaktadır. Kürtaajı hem fitrat dışı hem de din dışı sayanlar aynı yöntemi kullanarak kürtaaj ölümleri ile ilgili istatistikler yayınlama, en dehşet verici ölümle sonuçlanmış kürtaaj sahnelerini medyada servis edip yasaklatma kararı çıkartma yoluna gitmemiştir. Yapılan doğrudur, ortaya konulan tutum sonuç alıcı olmasa da isabetlidir. İyiliğe, güzelliğe, fitrata ve hayra taraftar olduğunu iddia edenler kendi vakarlarına ve tabiatlarına uygun yöntemi kullanmak zorundadır. Böyle davranmazlarsa kendi niteliklerini kaybederler. Bu sebeple fitrat yanlıları, değişimin baş döndürücü biçimde en yoğun şekilde yaşandığı modern dünyada dezavantajlıdırlar. Din, fitrat ve tradisyon garipliğine geri dönmüştür. Önemli olan ilkeli ve tutarlı bir duruş ve bu duruşun ifadesi olan bir söylemi ortaya koyabilmektir.

“Bir Sünnet Türü ile İlgili Hadislerin Gününüz Şartlarında Değerlendirilmesi”

Özet: Kadın sünneti, yoğun olarak Afrika kıtasında görülmele birlikte dünyanın diğer bölgelerinde de bilinen bir uygulamadır. Bu uygulamanın sosyolojik, psikolojik, dini ve antropolojik yönleri bulunmaktadır. Yahudi ve Hristiyanların muayyen guruplar, Müslümanlar ve yerel kabilelerde bu uygulama yaşamaktadır. Bu uygulamayı devam ettiren dini gelenekler, tarihsel olarak da müşterek bir tradisyonda buluşmuş olabilirler. Böyle bir durumun bilimsel olarak tespiti, ilahiyatçılarla antropologların iştirak edecekleri multidisipliner çalışmalarla mümkün olabilir. Hadisler Hz. Peygamber zamanında uygulanan kadın sünnetinin ne şekilde olduğu konusunda azımsanamayacak bilgi ve fikir vermektedir. Kadın sünneti 1975 yılından itibaren yapılan çalışmalar sonucunda uluslararası kuruluşlarca tedricen yasaklanmıştır. Dünya Sağlık Örgütü önce dört tip kadın sünneti tespit ettiği halde hepsini bir kefeye koyarak yasaklama cihetine gitmiştir. Hukuki alt yapısı kalmamış olması konunun dini ve antropolojik olarak araştırılmasını engellemiş, yapılan çalışmaları daha da artırmıştır. Kadın sünneti konusunda sergilenen uluslararası tutumu ve yaşağı eleştiren akademik çalışmalar da yapılmaya başlanmıştır. İslâm’da kadın sünnetinin hiç olmadığı, bu uygulamanın başka kültürlerden geçtiği gibi iddiaları da bulunmaktadır. Bu makalede özellikle kadın sünnetinin bulunmadığı ve meşru olmadığı iddiası ele alınacaktır.

Atıf: Şemsettin KIRIŞ, “Bir Sünnet Türü ile İlgili Hadislerin Gününüz Şartlarında Değerlendirilmesi”, *Hadis Tetkikleri Dergisi (HTD)*, XVIII/1, 2020, ss. 7-26

Anahtar Kelimeler: Kadın Sünneti, Hadis, Halk kültürü, Halk Sağlığı, Meşruiyet.